

### **“Het geheim? We zijn normaler gaan doen”**

**Ze waren altijd vooral bezig met het hanteren van regels. Met als gevolg dat er in de instelling voor jeugdpsychiatrie Accare bijna dagelijks een kind in de separeer zat. Inmiddels ligt het aantal separaties vrijwel op nul. “We zijn agressie echt anders gaan benaderen.”**

“Voorheen werkte het bij ons ongeveer zo: een kind of jongere met problemen stond heel lang op de wachtlijst, waardoor het thuis steeds verder escaleerde”, vertelt behandeldirecteur Arien Storm. “Op het moment dat er ergens plek was, werd het opgenomen en waren de ouders hun kind kwijt. Het onthechte van thuis en kreeg geen enkel perspectief aangeboden. Dat wekte agressie op. Zo’n kind dacht terecht: waar doe ik het voor?”

Als die agressie zo ernstig werd dat het kind als een gevaar voor zichzelf of de omgeving werd gezien, werden er dwangmaatregelen genomen. Eén daarvan was een verblijf van enkele uren of zelfs dagen in een separeer. Arien Storm: “Dat gebeurde bijna dagelijks en daar wilden we vanaf. En het is gelukt: we zitten nu op hooguit één tot drie keer per jaar en streven naar nul.”

### **Snel weer naar huis**

Hoe is dat aangepakt? Een belangrijke beslissing was om de zorg dichterbij huis te brengen. Bij een crisis wordt een kind of jongere direct opgenomen, maar wel zo kort mogelijk. De insteek is dat ze zo snel mogelijk weer naar huis gaan. Groepsleidster en gezinshulpverleenster Renate Koning: “Als het even kan, proberen we school en sportactiviteiten door te laten lopen. Maar het belangrijkste is misschien wel dat we nu meer van het kind zelf uitgaan. In plaats van te bepalen wat het allemaal moet afleren, vragen we: ‘Wat heb je nodig, wat wil je hier leren?’ Ieder kind krijgt een individueel behandelplan en denkt daar zelf over mee. Die eigen verantwoordelijkheid werkt heel motiverend. De kinderen die intern zijn, gaan bijvoorbeeld ook niet meer tegelijkertijd naar bed. We houden de tijden aan die ze thuis gewend zijn.” Arien Storm: “En als dat heel laat is, waardoor het kind ‘s ochtends te moe is om naar school te gaan, dan kun je daar samen over praten. Dat is veel effectiever dan zeggen: ‘Vanaf nu ga je om negen uur naar bed.’ Voorheen waren we vooral bezig met het hanteren van regels, nu zijn we veel intensiever aan het behandelen.”

### **Goede slogan**

Kinderen die onder het oude beleid regelmatig in de separeer zouden zijn beland, zien nu soms niet eens de kliniek van binnen. Met als gevolg dat het aantal bedden met de helft is verminderd. Maar uiteraard ging dat niet van de ene op andere dag, daar was een cultuuromslag voor nodig die in 2005 is begonnen. Jurist Alice Broersma: “Het heeft geholpen dat een aantal mensen op sleutelposities bij Accare heel sterk in de nieuwe manier geloofden. En ook dat er als slogan voor ‘Separeren terug naar nul’ is gekozen. In het begin verklaarden mensen ons voor gek en zeiden: ‘Dat kan helemaal niet.’ Maar het streven naar nul maakt het juist krachtig. Als je alleen maar zegt: ‘We willen het aantal separaties verminderen’, blijf je vooral kijken naar wanneer het wél mag.” Arien Storm: “Precies! Juist door te beslissen dat je het helemaal niet meer wilt, kom je op antwoorden die je eerst niet zag. Er was geen vaststaand plan. We zijn het gewoon gaan doen. Dat begon al bij de sollicitatieprocedures. We zochten vroeger altijd naar sterke mannen die gezag uitstraalden, nu zoeken we medewerkers die geduldig zijn en de-escalerend kunnen optreden.”

### **Minder machtsstrijd**

Daarnaast is de organisatie zelf veel platter geworden. Niet alleen de patiënten hebben meer vrijheid en eigen verantwoordelijkheid gekregen, de medewerkers ook. Groepsleiders bepalen zelf wat het beste is. Waar ze voorheen een psychiater zouden raadplegen, overleggen ze nu met elkaar. Renate Koning: “Dat is een heel proces geweest hoor, op onze crisisafdeling hebben we er zo’n anderhalf jaar over gedaan. Als een patiënt vroeger bijvoorbeeld zichzelf sneed, dan pakten we alle scherpe voorwerpen af. Nu doen we dat niet meer. Ik weet nog dat ik voor het eerst zo’n meisje op haar kamer liet slapen met scherpe voorwerpen. Ik dacht: wat zal ik de volgende ochtend aantreffen? Doodeng vond ik het. Maar het ging goed. Het gaat eigenlijk altijd goed.”

### ***“De kinderen krijgen meer vertrouwen en dat werkt”***

Arien Storm: “Op het moment dat je een kind vertrouwen geeft, neem je een risico. Maar je creëert óók een voedingsbodem waarop je verder kunt bouwen. Wij hebben gemerkt dat het daardoor juist veiliger wordt, voor zowel de medewerkers als voor de patiënten. We zijn agressie echt anders gaan benaderen. Vroeger zagen we het vooral als een veiligheidsprobleem, terwijl we het nu zien als gedrag dat we kunnen behandelen. Als een jongere agressief is binnen de groep gaan we direct in gesprek. En dat doen we niet op een veroordelende of bestraffende manier, maar meer analyserend. Dan wordt het niet zo snel een machtsstrijd. Al sloegen we in het begin door naar de andere kant. Er golden nog nauwelijks regels. Dat is nu rechtgetrokken, je moet natuurlijk wel blijven opvoeden.”

#### **Meer ruimte**

“We zijn eigenlijk vooral normaler gaan doen”, zegt Alice Broersma. “Dat is wel het motto van afgelopen jaren. Ik zou zelf ook hartstikke boos worden als ik alleen maar dingen níet mocht. We reageren nu op een manier die hoort bij een gewone opvoeding en die aansluit bij de verwachtingen van de maatschappij.” Renate Koning kan zich al niet meer voorstellen dat ze het ooit anders hebben gedaan. “De kinderen komen uit zichzelf bij ons als er wat is. Ze weten dat we er echt voor ze zijn. Natuurlijk gaat er wel eens wat stuk en is er iemand soms heel boos en agressief. Maar dan blijven we allemaal heel rustig en bieden alternatieven aan. Zo zwakt het weer snel af.”

### ***“We zijn agressie echt anders gaan benaderen”***

Arien Storm: “We zijn meer open gaan praten over wat agressie met je doet. Als het voor een medewerker te zwaar wordt, is er ruimte om dat te benoemen en even afstand te nemen. Juist door het ervaren van die ruimte kunnen mensen meer verdragen. Dat geldt overigens ook weer voor de jongeren: ze weten dat ze bij ons terecht kunnen als het thuis even niet gaat. Die gedachte alleen geeft al lucht.”

#### **Wat is er veranderd?**

- Van intern behandelen naar zoveel mogelijk thuis.
- Van regels hanteren naar intensief behandelen.
- Van opleggen naar eigen verantwoordelijkheid.
- Van verbieden naar vertrouwen.
- Van machtsstrijd naar gelijkwaardigheid.

### **Tips & Tricks**

Zo verminder je dwangmaatregelen:

- Maak agressie niet het probleem van de werkvloer, maar van de hele organisatie, waarbij je het samen doet en elkaar ondersteunt.
- Zorg dat de visie over hoe je omgaat met agressie breed wordt gedeeld en geef medewerkers de kennis en ruimte om te doen waar ze goed in zijn.
- Blijf bij jezelf en reageer als een mens van vlees en bloed. Een klap krijgen is niet prettig, dus laat dat ook zien.
- Er zijn altijd alternatieven te bedenken voor dwangmaatregelen. Bekijk welk alternatief bij een jongere past. En evalueer dat vervolgens met de jongere zelf.

### **Accare...**

... is een instelling voor kinder- en jeugdpsychiatrie. Er worden kinderen en jongeren (van 0 tot 25 jaar) behandeld met een psychische stoornis, variërend van ADHD, autisme, borderline en psychose tot suïcidale neigingen. Zie [www.accare.eu](http://www.accare.eu).